

**JÓ
GYAKORLATOK
és
MEGOLDÁSOK**

*„Középpontban a Térségi Integráció és azon túl...
avagy a határon túli együttműködések”*

KÉZIKÖNYV

**Sajóvölgyi Tájszépítő
Egyesület
2014.**

Tartalomjegyzék

Előszó	2
A kézikönyv	3
Kinek ajánljuk?	3
A. Térségi integráció – Integrált együttműködés	4
B. Társadalmi, gazdasági, környezeti hatások	5
C. Sajó-völgyi mikrotérség területfejlesztése integrációval, térségi együttműködésekkel	7
D. Jó gyakorlatok bemutatása a magyar-szlovák határtérségből.....	9
I. Szélessávú infrastruktúra kiépítése a Sajó régióban	10
II. Turisztikai desztináció építése Abaújban (Miskolc).....	11
III. Novohrad-Nógrád Geopark EGTC (Salgótarján)	13
IV. AGGLONET: Magyar-szlovák agglomeráció Pozsony környékén - Közszolgáltatás-fejlesztési hálózat Pozsony határon átnyúló agglomerációjában (Győr-Somorja)	14
V. Határon átnyúló információs együttműködés: Crossing Borders by Information in the Pons Danubii Border Region (Révkomárom)	16
VI. Határon átnyúló nonprofit szolgáltatási hálózat az Ister-Granum EGTC-ben (Esztergom-Párkány).....	17
Zárszó.....	20

Előszó

A globalizáció során a nemzetgazdaságok szerepének gyengülésével párhuzamosan nő a regionális gazdasági integrációk jelentősége.

„EGYEDÜL NEM MEGY...”

Az integráció a gazdasági élet sok területén használatos fogalom. Jelentése egységesülés, összefonódás. Az egységesülés végbemehet a vállalatok szintjén, egy országon belül és országok között is, akár csak határon átnyúló együttműködés keretében. A világgazdaság egészének szempontjából a legfontosabb szerveződések az országok közötti megállapodásokon alapuló regionális gazdasági integrációk.

Ezek úgy jönnek létre, hogy a hasonló gazdasági érdekű és fejlettségű országok vagy régiók megállapodásokat kötnek egymással. Céljuk, hogy növeljék piacaik méretét, szélesítsék vállalkozóik és munkavállalóik

lehetőségeit. Az integráció így nagyon előnyös lehet az egyes országokra nézve, mivel javul a versenyképességük akár

helyi szinten is. A megállapodások során arra törekednek, hogy ne legyenek akadályok az áruk, a munkaerő, a tőke és az információk szabad áramlásának útjában. Azaz egységes piacként viselkedjenek. Ezáltal támogatják saját gazdasági szereplőiket, és védik egységes piacukat.

A nemzetállamok a globális méretű versenyben megpróbálják saját, illetve vállalkozóik versenyképességét növelni. Igyekeznek kihasználni az integrációból fakadó előnyöket. Az ugyanis olcsóbbá teszi a termékek előállítását, felgyorsítja és leegyszerűsíti a kereskedést. Növeli a vállalatok méretét, amelyek így többet tudnak K+F-re fordítani. Növekszik a tőkekoncentráció, leegyszerűsödik a leányvállalatok létesítése.

Az integrálódás sajátos példái a határon átnyúló regionális együttműködések. Ezek nem országok között, hanem különböző országok olyan országrészei (régiói) között jönnek létre, amelyek ráébrednek arra, hogy gazdasági érdekeik közösek. Az ilyen típusú megállapodások szinte kizárólag Európára jellemzők („eurorégiók”). Ilyen szervezet pl. az Alpok-Adria Közösség, vagy a Kárpátok eurorégió, vagy az AGGLONET: Magyar-szlovák agglomeráció Pozsony környékén.

A kézikönyv...

A kézikönyv bemutatja a helyi és térségi gazdaságfejlesztésben rejlő lehetőségeket, a határon átnyúló együttműködések, felvázolja a társadalmi, gazdasági, környezeti hatásokat, lehetséges megvalósítási formákat és bemutat néhány jó gyakorlatot, megoldást. Számos követhető példa lelhető fel a nemzetközi és a hazai gyakorlatban egyaránt. Mindezek azonban ma még - éppen helyi jellegük miatt - kevésbé ismertek.

Kinek ajánljuk?

A kézikönyvet úgy dolgoztuk ki, hogy felhasználása széles körben nagy érdeklődést keltsen fel. Célunk, hogy haszonnal tudja forgatni egy települési vezető vagy egy önkormányzati képviselő, aki azon gondolkodik, hogyan tudná segíteni a helyi vállalkozókat, hogyan tudna a helyi gazdaság élénkítésével több munkát és jövedelmet biztosítani a település lakosainak.

A bemutatott ötletadó megoldások gondolatébresztők lehetnek az *adott térség vállalkozói* számára, de potenciális, jövőbeli termelőként, vállalkozóként ötleteket meríthet belőle a *lakosság egy része* is, növelve ezáltal a vállalkozási hajlandóságot, a határon átnyúló megoldások, lehetőségek felkutatását.

Hasznos ötleteket találhatnak benne a térségi *gazdaság szervező és vállalkozásfejlesztő intézmények munkatársai*, akik sokat tehetnek a helyi gazdaság példáinak és szemléletének vállalkozók közötti terjesztéséért. Ötletadó segítség lehet e kézikönyv a helyi gazdaságért, fenntartható településért, lakossági tudatosságért tenni akaró *civil szervezetek munkatársai* számára. Mivel a helyi gazdaság esetében nagyon sok múlik a lakosság vásárlói tudatosságán és lokálpatriotizmusán, a kézikönyvet úgy állítottuk össze, hogy felkeltse az érdeklődők figyelmét is.

A. TÉRSÉGI INTEGRÁCIÓ – INTEGRÁLT EGYÜTTMŰKÖDÉS

A térségi integráció egy újrafogalmazott nemzetközi fejlesztéspolitikai kezdeményezés, melynek különös aktualitása van jelenleg. Az EU 2014-2020-as fejlesztési ciklusra vonatkozó tervei szorgalmazzák, hogy több újszerű, a helyi és térségi integráción alapuló fejlesztési eszköz kerüljön bevezetésre a jövőben. Ezek közül kiemelhető a különböző helyi adottságokra szabott, és a beavatkozásokat térségi szinten együttesen kezelő ún. helyitárségi alapú (angolul: place-based) fejlesztési megközelítés fogalmának bevezetése.¹

A térségi integrációra tekinthetünk úgy is, mint egy tervezési-fejlesztési módszertani keretre, mely igazán sikeres csak más módszertani megközelítések együttes alkalmazásával lehet.

Másrészt vannak olyan fejlesztési témák, melyek egyszerűen nem nélkülözhetik a térségi integrációt. A bevonáson, részvételen alapuló közösségi tervezési megközelítés rengeteget tehet az integrációért. A helyi gazdaságfejlesztés pedig önmagában is egy olyan tárgykört képvisel, amely nagyon erős helyi/társégi alapú integrációt követel meg.

Jelen kézikönyv elképzelés a jövőről, híd a jelenlegi helyzet és a következő fázis meghatározandó konkrétabb lépései között. A bemutatott alapelvek megegyeznek az Európa 2020 fejlesztési stratégiával.

A mikrotárségi integráció megvalósításának kulcsa: a hatékony, a változásokra sikerrel reagáló és alkalmazkodóképes intézményrendszer. Ennek megfelelően a jelenlegi mikrotárségi intézményrendszer továbbfejlesztése is nélkülözhetetlen.

¹ Területfejlesztési füzetek 3. - Térségileg integrált fejlesztések

B. TÁRSADALMI, GAZDASÁGI, KÖRNYEZETI HATÁSOK

A térségi integráció sikeres megvalósítása egy kiegyensúlyozott, rendszerszemléleten, térségi kohézió és együttműködésen alapuló, a mikrotérség gazdasági szerepkörének kiteljesedését, ezáltal húzóerejének növelését, a kiegyensúlyozott társadalom kialakulása felé való törekvést előrevetítő forogatókönyvet ígér a mikrotérség lakossága, befektetői, az ide látogatók számára egyaránt.

A térségi integráció következetes megvalósításának eredményeként egy társadalmi-, gazdasági-, és környezeti megújulásnak lehetünk tanúi a Sajó-völgyi mikrotérségben, mely megújulási folyamat eredményei az alábbiak lehetnének:

✚ A gazdasági felemelkedés alapjai a társadalmi felzárkózásban és az identitás megerősödésében keresendők. A mikrotérség már meglévő erősségei közé tartozhatnak, a már rendelkezésre álló innovatív ötletek követendő példák, gondolunk itt az agrárkörnyezetvédelemre, a gyümölcstermesztési integrátori tevékenységre, a falu programra, a térségi szinten megvalósuló hulladékgazdálkodásra, valamint a sikeres foglalkoztatási programokra. Ezek népszerűsítése által újak generálása is megvalósulna.

✚ Az alvó identitású térségben már felismerték az identitástudat felébresztésének és kibontásának szükségességét: egyéni, települési, kisközösségi, térségi és mikrotérségi szinten egyaránt. Ez hozzájárul a társadalmi szerepek kiteljesedéséhez, a civil szervezetek megerősödéséhez, az érdekérvényesítő képesség fokozásához, valamint ahhoz, hogy a heterogén települések megtalálják és éljék egyedi arculatukat, sajátosságukat, és ezáltal nagyobb erőt fejthetnek ki a mikrotérség fejlődésében. A mikrotérségi oktatási rendszerben is nagy hangsúlyt kaphatna a kreativitás, az alkalmazkodó- és adaptációs képesség fejlesztése.

✚ A társadalmi lejtőn való lecsúszás megállítása képzés, átképzés, felnőttképzés mikrotérségi rendszerének újragondolása, önszorgató, közösségfejlesztő, közmunka- és egyéb foglalkoztatási típusú programok segítségével valósulhatna meg.

Kialakulhat egy mikrotérségi, azon belül mikro körzetekre épülő erős szociális és egészségügyi hálózat. Ezzel együtt a szociális felzárkóztatás, a mélyszegénység kezelése még hosszú évtizedekig kiemelt feladata marad a mikrotérségnek.

- A mezőgazdaság megújítását egy, a táj-föld-vízhasználatot együtt áttekintő, új piacok felkutatására és erős marketingre építő agrárstratégia képezhetné. Ennek segítségével sikerülne a természetes rendszereket leépítő, tartalékokat felélő, folyamatosan romló körülményeket teremtő és a szélsőségek növekedéséhez hozzájáruló egynemű tájhasználatot jelentősen ellensúlyozni. A végbement tájhasznosítási- és termelési szerkezetváltáson kívül a mezőgazdaság jövedelmezőségét a feldolgozó kapacitás kiépítése is fokozza.
- Az erős inkubációs, és abszorpciós képességét fokozó tevékenységnek köszönhetően a vállalkozások megerősödnek, újak jönnek létre, amelyek fejlődését a kedvező földrajzi elhelyezkedés, és a meglévő ipari telephelyek is segítenék. Fokozódna a vállalkozások közötti együttműködés.
- A turisztikai vállalkozások száma, ezáltal részesedése a mikrotérségi GDP-ből emelkedne, sikerülne kihasználni a turizmusból fakadó előnyöket, s viszonylag széles kínálattal, minőségi szolgáltatásokkal rendelkező háttértelepüléseket kialakítani, amihez a természeti, táji értékek rehabilitációja és védelme, valamint a települések arculatának javítása is hozzájárult.
- A felvállalt feladatok köre bővülne, egyre több település vesz részt azok megvalósításában mikrotérségi szinten. A fejlesztéssel foglalkozó mikrotérségi szakemberek száma évről-évre növekedne. Az elmaradott mikrotérségek számára jutott többletforrás pótolja a pályázatokhoz szükséges saját erőt. A pályázati források segítségével jelentős részben sikerül megvalósítani a szinergia hatások érvényesülését szolgáló integrált stratégiát.

C. SAJÓ-VÖLGYI MIKROTÉRSÉG TERÜLETFEJLESZTÉSE INTEGRÁCIÓVAL, TÉRSÉGI EGYÜTTMŰKÖDÉSEKKEL

A mikrotérség jövőképe a következő: cél, hogy egy olyan versenyképes gazdaság épüljön ki, amely a mikrotérség stratégiai elhelyezkedéséből származó előnyökre, a mikrotérség belső adottságaira alapul, ahol a tradicionális értékek megőrzésével, a fenntartható fejlődés alapelveinek érvényesítésével biztosítja a lakosság magas szintű életminőségét, a tervezhető, kiszámítható jövő jegyében. Továbbá küldetésünk, hogy a fokozatosság és egyedi arculatok mikrotérségévé váljon, ahol a fejlődés alapja az identitástudat felélesztése, kibontása, a szerepek kiterjesztése, a társadalmi, gazdasági és környezeti megújulás, valamint a sokoldalú és szerteágazó együttműködések hálózatának kialakítása.

A jövőkép olyan küldetést, a mikrotérség számára meghatározó értékrendet fogalmaz meg, mely hosszú távon értelmezhető, valószínűsített, kívánatos és egyben lehetséges jövőt ábrázol.

A térségi együttműködés legfontosabb stratégiai céljai a határtérség gazdasági és társadalmi integrációja, az alábbi specifikus célok alapján:

A határtérség gazdasági versenyképességének erősítése

A mikrotérség stratégiai célja, egy fejlődésre képes gazdasági struktúra megteremtése, ahol megfelelőek a közlekedési-szállítási, speciális elérhetőségek feltételei. A fejlesztések által kiépülhetnek húzóágazatok, a térség logisztikai potenciálja is fejleszthetővé válik, valamint a mikro- és kisvállalkozások is megerősödnek. További cél, hogy a vállalkozásokban lehetőség legyen technológiai korszerűsítésre. A gazdasági struktúra feltételeinek megteremtése elősegítheti a fenntartható tájgazdálkodás és a vidékfejlesztés kiépülését.

A cél elérése érdekében javítani kell a közlekedési elérhetőség feltételein, ki kell alakítani a fejlődésre képes gazdasági struktúrát, valamint ki kell építeni a fenntartható turizmus feltételeit, infrastrukturális hátterét.

Központban az ember: az emberek és közösségek közötti társadalmi és kulturális koherencia növelése

Stratégiai cél a tudásalapú társadalom megteremtése, az értékes és tartalmas életlehetőségek biztosítása, mely alapját képezi a stratégiai célnak. A stratégiai célja, hogy javuljanak a mikrotérség lakosságának fizikális és mentális egészségi állapota, a lakosság foglalkoztatásának növekedése, az életesélyeinek javítása, magas minőségű ellátórendszer kialakítása. Ennek érdekében a következő intézkedésekre törekednek: a lakosság egészségi állapotának javítására, a szociális és gyermekvédelmi helyzet javítására, a lakosság képzettségi szintjének növelésére, a kulturális-közösségi fejlesztésekre.

Élhető környezet: a természeti értékek védelme

Stratégiai cél a lakosság megfelelő életminőségéhez szükséges környezeti állapotjellemzők javítása, az egészséges, rendezett és biztonságos természeti és települési környezet védelme, kialakítása és a hosszú távú fennmaradásának biztosítása. A cél elérése a következő tevékenységek által valósítható meg: környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztése, természeti értékek, természeti erőforrások védelme, az energiagazdálkodás fejlesztése, település- és vidékfejlesztés.

A határtérség elérhetőségének és kommunikációjának javítása

A települések, létesítmények fizikai elérhetőségét a közlekedési infrastruktúra (hálózatok és eszközök) teszi lehetővé. Az elérhetőség minőségét (rövidülő elérési idők, elérés gyakorisága, komfortja, biztonsága, megbízhatósága, utazási információk és egyéb szolgáltatások rendelkezésre állása) az infrastruktúra fejlettsége és üzemeltetésének színvonala nagymértékben befolyásolja. Minél fejlettebb a közlekedési hálózat, az eszközállomány, valamint az üzemeltetés, annál inkább javulhat az elérhetőség.

Az egyes önkormányzatok és a lakosság, valamint a civil szervezetek vállalkozók közti kommunikáció javulása elengedhetetlen a térségi együttműködések során. Ezáltal a lakosság, a civil szervezetek és vállalkozók tájékozottsági szintje emelkedik. A lakosság, a civil szervezetek, vállalkozók aktívan szerepet tudnak vállalni a települési és térségi ügyekben. A települési és térségi szereplők közti viszony javul a folyamatos kommunikáció hatására. A közösségtudat fejlődése, az infokommunikációs hálózatok és lehetőségek fejlesztése (a távmunka lehetőségének kialakítása) mind hozzájárul a minél szorosabb együttműködéshez.

Horizontális intézkedések

A térség fejlődését meghatározó, kézzel nem fogható tényezők közül kiemelkedő fontosságú a fejlesztési intézményrendszer minősége. A horizontális intézkedések tehát a fejlesztést elősegítő egyéb stratégiai területek megerősítését szolgálják. Az ehhez kapcsolódó konkrét célok: költséghatékony és tevékenységorientált intézményfejlesztés, a határmenti együttműködések fejlesztése, régiómarketing tevékenység fejlesztése.

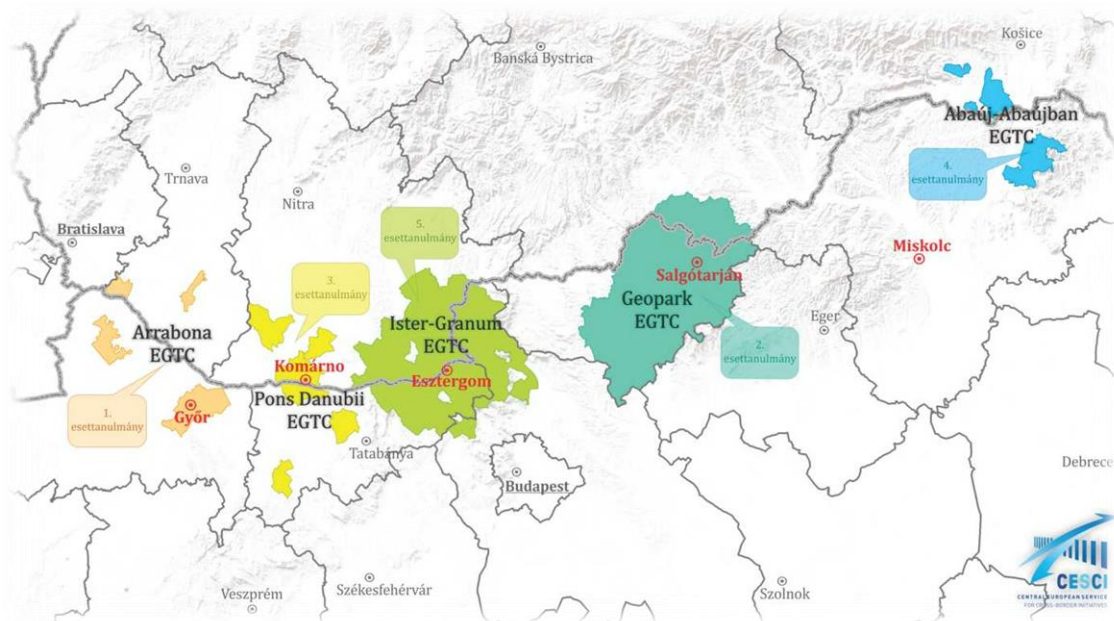
A határmenti együttműködésnek ezért különleges jelentősége van ebben a térségben. Egyrészt azért, mert - mint láttuk - az országok kis mérete és a határok sűrű hálózata miatt aligha lehet olyan fejlesztési programokat, nagyobb lélegzetű beruházási projekteket indítani az egyes országokon belül, aminek ne lenne határokon átnyúló kihatása. Másrészt pedig azért, mert, bár az országok közötti kapcsolatok általában lényegesen javultak az utolsó évtizedben, mégis azok még mindig terhelve vannak olyan valutáris, vám-, biztonsági, vagyoneelosztási, etnikai és biztonsági problémákkal, amelyek a közeledésnek akadályát képezik. A regionális együttműködések azonban - már a kompetencia-megoszlásból adódóan is - mentesülnek e kérdésektől és olyan közlekedési, idegenforgalmi, gazdasági együttműködési ügyekre koncentrálhatnak, amelyekben nincs vesztes, amelyek mindkét fél számára előnyösek.

D. JÓ GYAKORLATOK BEMUTATÁSA A MAGYAR-SZLOVÁK HATÁRTÉRSÉGBŐL

Az alábbiakban olyan projekteket mutatunk be, amelyek más-más szemszögből világítanak rá az integrációban rejlő lehetőségekre, a határon átnyúló területi együttműködések előnyeire, hasznára.

A kezdeményezés / projekt címe	Az érintett települések	Az együttműködés alapja
Szélessávú infrastruktúra kiépítése a Sajó régióban	Hét, Bánréve - Lenártovce, Abovce, Král, Chanava, Neporadza, Včelince, Kešovce	Határon átnyúló információs és fejlesztési szolgáltatási hálózat
Turisztikai desztináció építése Abaújban	Abaúj-Abaújban EGTC	Közös turisztikai desztináció kialakítása
Novohrad-Nógrád Geopark	Salgótarján, Bátor-terenye, Pásztó, Szécsény, Balassagyarmat, illetve Filakovo (Fülek) térsége	Határon átnyúló természetvédelmi, tudományos és turisztikai együttműködés szervezetének kialakítása
AGGLONET	Győr, Samorín - Somorja és Mosonmagyaróvár térsége	Közszolgáltatások nyújtása határon átnyúló jelleggel
Határon átnyúló információs együttműködés	Pons Danubii EGTC (Révkomárom) + Nové Zámky (Érsekújvár) város és Svodín (Szőgyén) község	Határon átnyúló média-együttműködés
Határon átnyúló nonprofit szolgáltatási hálózat az Ister-Granum EGTC-ben	Ister-Granum EGTC (Esztergom)	Határon átnyúló információs és fejlesztési szolgáltatási hálózat non-profit szervezetek számára

A vizsgált jó gyakorlatok földrajzi elhelyezkedése

I.

Szélessávú infrastruktúra kiépítése a Sajó régióban

Az elmúlt években, hazánkban a szélessávú elérések tekintetében jelentős fejlődés ment végbe. Az alacsony Internet-penetráció miatt a szélessávú otthoni hozzáférésben sem közelítjük meg a fejlettebb uniós országok szintjét, a szélessávú hozzáférés relatív aránya (szélessávú kapcsolattal rendelkező háztartások részaránya az Internettel rendelkező háztartások között) viszont már nem mutat jelentős lemaradást.

A program általános célja az internet- kiépítettség területi különbségeinek csökkentése és a határtérség internet hozzáféréseinek támogatása. Továbbá, hogy növelje a gazdasági integráció mértékét a Slaná-Sajó régióban. A projekt célja, hogy fejlessze a határon átnyúló kommunikációs csatornákat, a kommunikációs hálózatot. A projekt közvetlenül érinti a határon átnyúló kommunikációs csatornákat a térségben, javítja azokat, továbbá egy új, határokon átnyúló kommunikációs csatornát épít ki a Sajó folyó közelében.

A program egy olyan szélessávú informatikai infrastruktúra kiépítését teszi lehetővé, mely középtávon meghatározza a térség fejlődését. A projekt biztosítja a kapcsolatot a terjesztési pontokkal két vagy több szomszédos település között a határ menti térségben, hogy a távközlés, az internetkapcsolat a határ menti területeken zökkenőmentes legyen. A kiépítésre kerülő gerincvonal létesítésével egy, a mai kor igényeinek megfelelő informatikai hálózat épül ki. A beruházás megoldást kínál az infokommunikációs problémákra az intézmények és a lakosság körében is. Segítségével a térségben dolgozó vállalkozások és az ott élő lakosok korszerű módon kapcsolódhatnak a világhoz, egymáshoz.

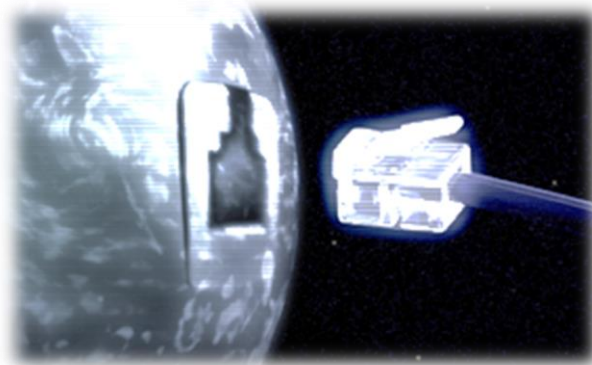

Ebben a projektben Hét Község Önkormányzatának informatikai fejállomását összekötik a Tornaljai Kistérség településeivel, ez az összekapcsolás optikai hálózat építésével valósul meg, amely a határon kapcsolódik össze.

Eredmények

A projekt hatása, eredménye az, hogy megszünteti a határ menti települések közötti kommunikációs „szakadékot” a szélessávú internet kiépítésével. A projekt hatására a határtérségben a kommunikációs infrastruktúra minősége nő, a kommunikációs csatornák kihasználtsága javul. Ezen a hálózaton keresztül a hatóságok, a települési önkormányzatok is képesek kommunikálni egymással. A projekt további eredménye, hogy az eddig nem széles sávon működő rendszereket, felváltja a szélessávú internet kapcsolat.

További súlyos probléma, hogy a helyi infrastruktúra társadalmi és gazdasági fejlődése igen alacsony a határ mentén, ezért is szükséges ez a projekt. Ezáltal a határ menti területek erősebb gazdasági és szociális integrációja megvalósul. Továbbá a határ menti térség gazdasági versenyképessége erősödik, az emberek és közösségek közötti társadalmi és kulturális összetartozás növekszik, a határ menti térség elérhetősége és információáramlása javul, a természeti értékek védelmének figyelembevételével.

II.

Turisztikai desztináció építése Abaújban (Miskolc)

Az Abaúj-Abaújban EGTC egyezményét 16 magyar és szlovák önkormányzat képviselője írta alá 2007. december 20-án, a két ország schengeni övezeti

csatlakozásának napján. A csoportosulás regisztrációja sokáig húzódott, csak 2010 júniusában záródott le. Az együttműködést koordináló szervezet, a 13 éve alakult miskolci Vitea Alapítvány az elmúlt évtized folyamán gyümölcsöző együttműködést alakított ki az abaúji térség települései között, az EGTC ezt az együttműködést emeli egy magasabb szintre.

Az EGTC munkaszervezete Mogyoróskán a Rákóczi emlékházban működik. Az EGTC alkalmazottai büszkék rá, hogy napi szintű kapcsolatuk van az alapító tagokkal, fontosnak tartják, hogy mindenki jól ismerje az együttműködésben résztvevő partnereket, azok munkáját.

Az alábbiakban ismertetésre kerülő turisztikai pályázaton kívül jelenleg is folyik a Kulcs a sikerhez elnevezésű képzési projekt. A képzéssorozat célja összefogni a határ menti kis- és középvállalkozókat, teret, helyet és hasznos információt biztosítani számukra, elősegíteni fejlődésüket és partnerkapcsolataik kiépítését. Az EGTC szeretne a jövőben több téren új szolgáltatásokat elindítani a megújuló energia-felhasználás, közlekedés, infrastruktúra-fejlesztés, szociális és egészségügyi ellátás, gazdasági fejlesztések, napközi otthonok létrehozása, iskolaüzemeltetés stb. terén. Ezeknek a szolgáltatásoknak a kialakítása főként vissza nem térítendő források bevonásával valósulhat meg, mivel az EGTC tagdíjbevételei elenyészők.

A konkrét turisztikai projektben (melyet 2009. november és 2011. február között még az alapítvány menedzselte) létrejött egy turisztikai hálózat, amely az EGTC térségének 14 települését, a helyi értékeket és termékeket célozza bemutatni, értékesíteni. A támogatásnak köszönhetően többek között kőszínpadok épültek, közösségi tereket újírtottak fel. A térség történelmi identitásának meghatározó alakja II. Rákóczi Ferenc, az ő életének számos emléke (pl. regéci vár, II. Rákóczi Ferenc emlékház Mogyoróskán) található itt, amelyekre tematikus turisztikai csomagot alakítottak ki. A pályázati keretből vásárolt kisvonat szombaton és vasárnap menetrend szerint közlekedik a Boldogkői vár - Zichy kastély - Arka - Boldogkőváralja - tájház, összesen másfél órás útvonalon. A kisvonat üzemeltetése az EGTC feladata.

Általánosan elmondható, hogy a Vitea Alapítvány munkatársai nagy mesterei a kistérségi együttműködésben rejlő lehetőségek aprópénzre váltásának, a résztvevő önkormányzatok számára hasznos beruházások megvalósításának. Ez egyben a létrehozott EGTC-nek is nagy belső kohéziót biztosít.

Eredmények

A kialakított közös desztináció egy kitörési lehetőséget biztosít a résztvevő kistelepülések számára, amelyek egyenként nem lennének képesek hasonló léptékű fejlesztéseket megvalósítani. A turizmus globális folyamatai és az általánosnak mondható vásárlói szokások is a szolgáltatások térségi integrációját teszik szükségessé. A határon átnyúló dimenzió sem pusztán egy további forrásszerzési lehetőség beemelése a fejlesztések megvalósításába, hanem egy releváns táji közös örökség tudatos hasznosításának esélyét jelenti. Az EGTC így a fejlesztési és irányítási keretet biztosítja a közös turisztikai fejlesztésekhez.

Egy másik feladata az EGTC-nek, hogy olyan szakmai háttérrel és segítséggel nyújtson a partner önkormányzatoknak, amely eddig nem volt elérhető ingyenesen a kis települések

számára: az új intézmény magára vállalja a nagy fejlesztési projektek elkészítését és megvalósítását is.

III.

Novohrad-Nógrád Geopark EGTC (Salgótarján)

A nógrádi geopark kialakítása az ezredforduló táján kezdődött. Ekkor merült fel a két szomszédos természetvédelmi intézmény, a Bükki Nemzeti Park Igazgatósága és a Cerova Vrchovina CHKO képviselői részéről a gondolat, hogy a két határ menti védett térség fejlesztése összekapcsolható volna. 2001-ben és 2005-ben a magyar-szlovák határ menti együttműködési program támogatásával elsőként egy tanulmányút, majd egy értékleltár valósult meg.

A 2008-ra elkészített értékleltárra alapozva nyújtotta be a kezdeményezés a geoparki cím elnyerését célzó pályázatát. A pályázat sikeres volt, és a Novohrad-Nógrád Geopark 2010 áprilisában az egyetlen határon átnyúló szervezetként az Európai Geoparkok Hálózatának és az UNESCO Globális Geoparkok Hálózatának tagjává vált.

A geoparki program nem kizárólag a geológiai örökség bemutatható megőrzését jelenti, hanem az adott kultúrtáj épített és szellemi hagyományainak tájközpontú fejlesztését is. Ezért a geoparki program a határ menti térség jövője szempontjából is

kulcsfontosságú.

A program megvalósításának eddigi egyik legfőbb akadálya a közös menedzsmenetszervezet hiánya volt. Majd Novohrad - Nógrád Geopark Nonprofit Kft. lett, az ügyvezetésben egy magyar és egy szlovák állampolgár vesz részt. Mindazonáltal a kft. működésének legfőbb akadálya továbbra is az volt, hogy a szlovák oldalon a cég nem működhetett önálló jogi személyként, a szlovákiai tevékenységhez leányvállalatot kellett volna létre hoznia. Ezért döntöttek úgy a kezdeményezők, hogy EGTC-t alapítanak, ezáltal biztosítva a határon átnyúló geopark fejlesztésének közös menedzselését.

Az EGTC, melynek egyelőre két alapító tagja Salgótarján és Fülek önkormányzata, 2011. nyarán megalakult, jóváhagyása mindkét országban folyamatban van. A Geopark területileg 63 magyarországi és 28 szlovákiai települést ölel fel, ezekre a településekre az alapítók a későbbiekben tagként számítanak.

Eredmények

E kezdeményezés jó példa, hogy egyes bonyolultnak tűnő, a határ menti jogi és nyelvi különbségekből adódó problémák megoldása miként orvosolható egy EGTC alapításával és működtetésével. A tervezett csoportosulás elsősorban a közös fejlesztésekhez szükséges közös menedzsmentszervezet biztosítására lesz alkalmas. Ugyanakkor a fejlesztési program számos olyan elemet is tartalmaz (pl. a határon át vezető lovasturisztikai útvonalak, tanösvények fenntartása, a kapcsolódó turisztikai szolgáltatások közös értékesítése), amelyekhez egy önálló szervezetre lesz szükség.

Az EGTC-ben a helyi szereplők további források bevonásának lehetőségét is látják, mivel a határon átnyúló program esetében a csoportosulás kedvezőbb feltételekkel vehet részt, mint más jogi személyek. Ebben az esetben pedig éppen egy unikális jelentőségű határon átnyúló kezdeményezésről van szó, amely a CBC-program kritériumainak tökéletesen megfelel.

IV.

AGGLONET: Magyar-szlovák agglomeráció Pozsony környékén - Közszolgáltatás-fejlesztési hálózat Pozsony határon átnyúló agglomerációjában (Győr-Somorja)

A projekt megvalósítását az Európai Regionális Fejlesztési Alap, Magyarország-Szlovákia Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013 támogatta.

Az AGGLONET-projekt megvalósításának kiindulópontja a 2004-es schengeni csatlakozást követően a zömében szlovák állampolgárok beköltözése a térség magyarországi településeire a pozsonyi agglomerációból. Olyan, addig nem jellemző migrációs folyamat kezdődött meg ezzel, melynek hatásai a befogadó települések önkormányzatai számára megoldandó problémaként jelentkeznek. Ilyen példa az önkormányzat szolgáltatásai terén az oktatás-nevelés, a szociális ellátások, infrastrukturális szolgáltatások stb. A szuburbanizáció ezen szakasza természetes egy város fejlődésének történetében, ám jelen esetben nem kizárólag egy szokványos országon belüli migráció történik. A nagyvárost környező településekre való kiköltözés jelenségét bonyolítja az a tényező, hogy egy másik állam (jelen esetben Szlovákia) területéről érkező állampolgárok vásárolnak ingatlant a vizsgált településeken.

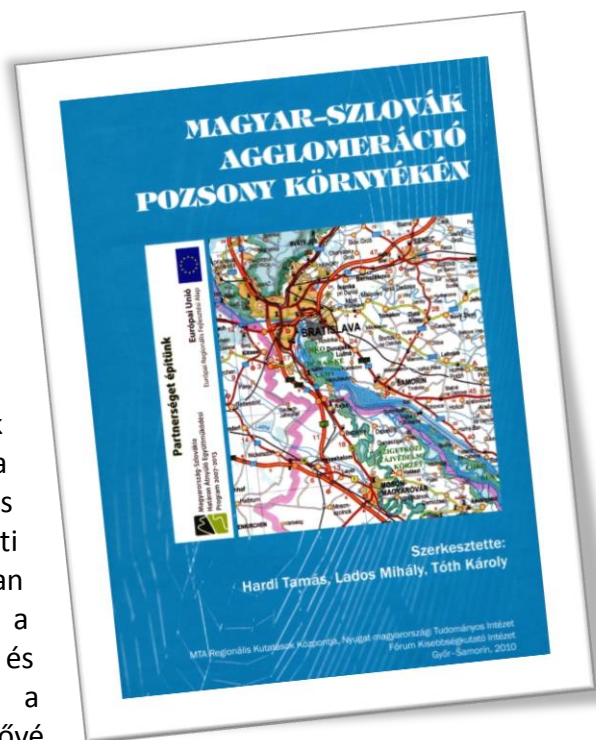
Ez főként az önkormányzatok problémája, hiszen az ingatlanhoz kapcsolódó adók vagy más helyi adók kivetése kérdéses külföldi állampolgárok esetében, miközben az önkormányzatoknak kell egyes közszolgáltatásokra is többletforrásokat elkülöníteni, továbbá a kérdéses nyelveken elérhetővé kell tenni a vonatkozó jogszabályokat és megoldani a tájékoztatás kérdését is.

Ennek érdekében a pályázatban három magyar és három szlovák önkormányzat is részt vett, nem támogatott partnerként. A projekt eredményeként létrejött az AGGLONET nevű hálózat. A hálózat feladata, hogy a projekt keretében felismert problémákra megoldást találjon.

Eredmények

A projektben megvalósított kutatás számos eddig nem létező adatot, problémát és információt hozott felszínre. A projekt keretein belül kidolgozott tanulmányban javaslatok születtek a közigazgatásban rendelkezésre álló eszközök kihasználására, a hálózatok által nyújtott lehetőségek kiaknázására, a határon átnyúló közforgalmú közlekedési új modellek alkalmazására, és elemzésre kerültek a főbb problémás területek, mint például az oktatás és az egészségügy.

A felismert problémák egyik lehetséges megoldása egy közös magyar-szlovák EGTC létrehozása volna az érintett települések bevonásával, esetleg a már létező Arrabona EGTC-be történő integrálásával, hiszen egyes közszolgáltatásokat a határ menti önkormányzatok közösen hatékonyabban tudnák ellátni. Ezáltal nemcsak a közszolgáltatások válnának elérhetővé és finanszírozhatóvá, hanem a költséghatékonyabb feladatellátást lehetővé tévő közszolgáltatási agglomeráció kialakítására is mód nyílna. Ebben a modellben az EGTC az önkormányzati feladatok átvállalásával és a két állam közötti finanszírozási megállapodás tető alá hozásával az egész térség egészségesebb szuburbanizációs fejlődéséhez járulhatna hozzá.

V.

Határon átnyúló információs együttműködés: Crossing Borders by Information in the Pons Danubii Border Region (Révkomárom)

A projektet a szlovák székhellyel rendelkező Pons Danubii EGTC valósítja meg Nové Zámky (Érsekújvár) város és Svodín (Szőgyén) község bevonásával a magyar-szlovák határ mentén. A Pons Danubii EGTC-t 2010 decemberében jegyezték be jogerősen, hat taggal: három magyar város (Komárom, Tata, Kibér) és három szlovák város (Révkomárom, Gúta, Ógyalla) tagságával. 2011 őszén Oroszlány is csatlakozott a szervezethez.

Az EGTC fő célja, hogy fejlesztési projekteket kezdeményezzen és valósítson meg, ezáltal erősítve a települések közti határon átnyúló együttműködést.

Az EGTC állandó munkaszervezete jelenleg két személyből áll (egy főállású igazgatóval, Bara Zoltán személyében és egy irodavezetővel rendelkezik), továbbá állandó jellegű együttműködést alakított ki különböző szakértőkkel egyes konkrét feladatok ellátására, és gyakornoki programot is menedzsel. Az EGTC több pályázat előkészítésén dolgozik, melyek közül kiemelhető az az idegenforgalmi pályázat, mely egy nagyrégiós turisztikai programot kíván megvalósítani a Duna mentén, a magyar-szlovák határszakaszon, a két szomszédos EGTC bevonásával. De más területeken is készítenek elő projekteket, mint pl. munkaerő-piac, megújuló energiaforrások előállítása és használata, vízgazdálkodás stb. Az EGTC távlati célja, hogy közszolgáltatásokkal is segítse a helyi lakosok életét. Az egészségügy és az oktatásügy területén számos olyan együttműködési lehetőség van, ahol a határokat figyelmen kívül hagyva közös fejlesztések valósíthatóak meg, mindenki számára egyenlően elérhetővé téve a szolgáltatásokat.

Az EGTC megalakítását követően a kezdeményezők több szakmai bizottságot hoztak létre, amelyek feltárták az együttműködésben rejlő lehetőségeket. Az újságírók, internetes médiában dolgozók, rádiók és TV-k képviselői úgy érezték, hogy szükség lenne egy hálózati együttműködésre, mely a határ mindkét oldaláról egy helyre gyűjtené a fontosabb híreket. Ezáltal mind a magyar, mind a szlovák területen élők napi szinten értesülhetnének a túloldal aktuális híreiről.

A pályázat nyolc települési televízió együttműködéséről szól. A híreket napi szinten frissítik és teszik elérhetővé magyar és szlovák nyelven feliratozva. A kétéves projekt során emellett maga az EGTC is generál és oszt meg híreket, ezáltal az újszerű kezdeményezés társadalmasítása is megkezdődhet. További eredménye lesz az együttműködésnek az EGTC régióját bemutató filmsorozat. Ehhez az EGTC saját stúdiót hoz létre, amely egyben a projekt eredményeinek továbbvitelében is meghatározó szerepet tölt majd be.

Eredmények

A Pons Danubii eddigi tevékenységéből és a fentebb bemutatott projektből is látható, hogy az EGTC kevesebb, mint egyévi működése során is számos olyan problémában talált potenciális megoldást, melyekre az önkormányzatoknak egyenként nincs megfelelő (pénzügyi vagy humán erőforrásbeli) kapacitása. A konkrét projekt esetében az EGTC egyrészt integráló erő, amely a különböző helyi televíziók munkáját képes egyesíteni, és az ebben rejlő szinergikus hatásokat felszínre hozni. Másrészt a létrehozandó stúdió segítségével alkalmas arra, hogy egy potenciálisan egyszeri és ad-hoc jellegű projekthez képest a hosszú távú fenntarthatóságot biztosítsa. A projekt zárását követően a közös adások előállításához, megosztásához továbbra is meglesz az intézményi háttér, amely ráadásul közös tulajdona lesz a résztvevő önkormányzatoknak (várható, hogy Érsekújvár is csatlakozik az EGTC-hez a jövőben, így csak Tata testvértelepülése, Szőgyén esetében kérdéses a folytatás).

Harmadrészt az EGTC közvetlenül képes az uniós kohéziós politika vívmányait eljuttatni a határon átnyúló együttműködésbe bevonható helyi szereplőkhöz, intézményekhez, vállalkozásokhoz, ezáltal az EGTC ügyének társadalmasítását is elvégzi.

A projekt tehát összességében nemcsak arra jó példa, hogy miként menedzselhet határon átnyúló projekteket egy EGTC, s miként tarthatja fenn a projekt eredményeit (fenntarthatósági követelmények), hanem hogyan vonhat be szélesebb közösséget a határok lebontásának folyamatába.

VI.

Határon átnyúló nonprofit szolgáltatási hálózat az Ister-Granum EGTC-ben (Esztergom-Párkány)

A projektet az esztergomi székhelyű Eurohíd Alapítvány valósította meg az Ister-Granum (a magyar-szlovák határ mentén elsőként bejegyzett EGTC) területén működő, mintegy 1 100 civil szervezet szakmai segítése céljával, a Norvég Civil Támogatási Alap támogatásából. Az EGTC-t 2008 novemberében jegyezték be, viszont a fejlesztési tevékenység az Ister-Granum eurorégió keretei között már 2000 óta folyt, melyben 53 magyar és 49 szlovák önkormányzat vett részt. Az EGTC fő tevékenysége a térség önkormányzatainak, civil szervezeteinek és vállalkozásainak támogatása, fejlesztési elgondolásaik gondozása, segítségnyújtás azok megvalósításában.

Az eurorégiót alkotó 102 település közül végül 85 alapította meg 2008 májusában Közép-Európa első, az Unió második EGTC-jét. Az új szervezet kizárólag települési önkormányzatokat foglal magába, a vonatkozó jogszabályok szerint civil szervezetek nem is

lehetnek a tagjai. Ezért az eurorégiós együttműködés során létrehozott két fejlesztési alapítvány, az Eurohíd Magyarországon és a Budúcnost' 2000 Nadácia Szlovákiában a továbbiakban is szerepet kapott az együttműködésben. A két alapítvány az eurorégió civil integrációjának erősítését számos projekttel segítette az évek folyamán: negyedévente kétnyelvű magazint jelentettek meg és juttattak el a civil szervezetekhez, civil börzétet, képzéseket, konferenciákat szerveztek, és néhány évig közös civil portált is működtettek. Az esettanulmány tárgyát képező projekt fő küldetése egy olyan szolgáltató irodahálózat elindítása volt, amely a civil szféra kapacitásfejlesztését és a határon átnyúló civil együttműködés intenzitásának erősödését egyenesen szolgálja.

A projekt révén egy 10 irodából álló, a régió minden kistérségét lefedő szakmai tanácsadó hálózat kialakítása kezdődött meg. Az irodák különböző szolgáltatásokat nyújtanak megalakulásuk óta a civil szervezetek számára (pl. pályázatfigyelés, pályázatkészítés, könyvelési, forrásszervezési és jogi tanácsadás, képzések szervezése, partnerszervezés stb.).

A szakmai hálózat 2009 óta működik és a magyar-szlovák határmentéről 8 szervezetet fog össze. A civil információs hálózat fentiekben említett feladataiból a legkeresettebb az aktuális pályázati kiírásokról és a pályázatírással kapcsolatos információ- és segítségnyújtás. A hálózat egyik feladata volt, hogy megrendezte az Ister-Granum EGTC első civil konferenciáját és különböző kapacitásfejlesztési képzéseket szervezett a térségben működő civil szervezeteknek.

A projekt részeként elkészült a hálózat minőségbiztosítási rendszere, amely nemcsak a szolgáltatási portfóliót határozta meg, hanem a technikai, személyi feltételeket is. Ez jelentősen szűkítette a potenciálisan bevonható szervezetek körét, de egyben a szolgáltatási színvonalra is garanciát biztosít. A projekt eredményeként a határ menti térség több civil szervezete segítséget kapott pályázatok elkészítéséhez és megvalósításához. A legfőbb problémák, amelyekkel a vidéki településeken működő kisebb civil szervezetek küszködnek, az alapvető infrastruktúra hiányából adódnak (nem rendelkeztek megfelelő irodával, ismeretekkel, személyzettel stb.). Ezeknek a kis helyi szervezeteknek a kapacitásfejlesztésével ugyanakkor a hálózat a helyi fejlesztésekbe bevonható szereplők körét és egyben a határon átnyúló együttműködés potenciális aktorainak körét is bővíti.

Eredmények

Az EK-rendelet sajátossága, hogy az EGTC-k létrehozásából és működtetéséből kizárja a civil szervezeteket. Ugyanakkor a kohéziós politika a programozási és a megvalósítási szinten is előírja a társadalmisítást. Erre egyébként maguknak a határon átnyúló együttműködéseknek szükségük is van, hiszen a társadalmi támogatás biztosítja az együttműködés fennmaradásához szükséges humán és identifikációs bázist. A projekt arra mutathat példát, hogy a civil szféra bevonása a közös fejlesztésekbe nem merül ki egy-egy program, projekt társadalmisításában, hanem a civil szervezetekre mint partnerekre, bizonyos esetben mint az adott fejlesztési projekt egyedüli potenciális megvalósítójára számít.

A projekt keretében kialakított hálózat esetében az EGTC egyrészt az önkormányzati szövetség által nyújtható elvi támogatás, másrészt a területi lefedettség (beleértve a határon átnyúló jelleget) révén biztosít hozzáadott értéket a hálózatfejlesztéshez. A létrehozandó hálózat legitimitását nagyban növeli egy innovatív EU-s kezdeményezéssel kialakított szoros együttműködése (ez a hálózat arculati elemeiben és elnevezésében is megjelenik). Az EGTC számára pedig a határon átnyúló együttműködésbe bevonható szereplők számának bővítése szempontjából jelent megerősítést az új szolgáltató hálózat.

A Norvég Civil Támogatási Alap segítségével 2 iroda indult el Magyarországon, 1 Szlovákiában, további 1 pedig felvette szolgáltatásai közé az igény szerinti szolgáltatásnyújtást. A hálózat tagjai a pályázat megvalósítása óta eltelt időszakban több közös projektet is megvalósítottak, melyek összértéke meghaladja a 20 000 eurót. A hálózat 2011 folyamán két újabb taggal bővült, így jelenleg már 6 tagú.

Zárszó

Mindez forradalmian új helyzetet teremt a határon átnyúló együttműködések történetében, hiszen az itt megvalósuló projektek esetében korábban a legnagyobb probléma éppen az volt, hogy nem tudták fenntartani a fejlesztések eredményeként létrehozott intézményeket, nem volt meg a közös finanszírozás jogi alapja, illetve hogy a meglévő erőforrásait nem tudták közösen, határon átnyúló jelleggel hasznosítani.

A határon átnyúló projektek három típusa közül a közvetlen határ menti (cross-border) támogatások teszik ki a keretösszeg 74%-át, további 21%-át a nagyobb fejlesztési térségeket felölelő transznacionális (transnational) programok használhatják fel, míg a maradék 5% az Unión belüli kohéziót az egyes országok jogalanyai által közösen megvalósítandó projektek jóvoltából az interregionális (interregional) program keretében kerül kiosztásra.

A határon átnyúló projektek közös problémája a projektek eredményeinek hosszú távú fenntarthatatlansága, illetve az érintett tagállamok eltérő jog- és kompetenciarendszere. Ennek orvoslása érdekében az Európai Unió intézményei számos kezdeményezést tettek az elmúlt években, főként a jogharmonizáció eszközrendszerén keresztül.

A siker elsődleges kulcsa egy jól kidolgozott integrált területfejlesztési, együttműködési stratégia, mely lépésről lépésre a fejlődés útján halad, ezáltal a Sajó-völgyi mikrotérségnek van lehetősége fejlődni. Ennek köszönhetően, fokozatosan mehetünk előre, lépésről lépésre haladva, ezzel biztosítva azt, hogy a megfelelő időpontban jutunk a megfelelő információhoz, így fejlődésünk folyamatossá és nyomon követhetővé válik. Sokat gondolkoztunk a legjobb megoldáson.

Az elmúlt évek tapasztalatait összegyűjtve és kielemezve arra jutottunk, hogy mindenképpen egy stratégiában kell gondolkodnunk, mely lépésről lépésre vezet előre. Ez a stratégia biztosítja azt, hogy a Sajó-völgyi mikrotérség megvalósíthassa jövőképét, céljait, elképzeléseit.

Magyarország-Szlovákia
Határon Átnyúló Együtműködési
Program 2007-2013

A

magyar nyelvű honlapja az alábbi linken érhető el:

www.husk-cbc.eu

Jelen dokumentáció tartalma nem feltétlenül tükrözi
az Európai Unió hivatalos álláspontját.